

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Кичко Інни Михайлівни
на тему «Визнання доказів очевидно недопустимими
у кримінальному провадженні»
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дисертації. Прийняття КПК України 2012 року суттєво змінило підходи до доказування, зокрема, до визнання окремих доказів недопустимими у провадженні, що викликало і продовжує викликати значні труднощі у судовій практиці. Допустимість доказів є ключовою для забезпечення права на справедливий судовий розгляд, презумпції невинуватості та захисту від незаконних дій отримання доказів. Як зазначено в тексті дисертації, існують складності у судовій практиці та неоднозначність наукових підходів щодо віднесення/невіднесення окремих доказів до очевидно недопустимих, а також невизначеність у питанні процесуальних прав учасників та повноважень суду. У прагненні до вдосконалення вітчизняного кримінального процесу та його гармонізації з передовими європейськими стандартами, необхідно звертатися до міжнародного досвіду. Саме такий аналіз міжнародних стандартів кримінального процесу, вироблених прецедентною практикою Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) та відображених у положеннях чинного КПК України, дозволив дисертантці визначити правові позиції у контексті відповідності доказів критерію допустимості. Це є вирішальним кроком для формування ефективного та справедливого механізму правосуддя.

Дисертацію виконано з урахуванням: Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (Указ Президента України від 11 червня 2021 року №231/2021); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021). Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної теми кафедри інформаційного, господарського та

адміністративного права «Правове забезпечення сталого розвитку» (реєстраційний номер 0118Ш 00325). Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» від 30 листопада 2021 року (протокол № 4), внесено до переліку тем дисертаційних досліджень з юридичних наук, та перезатверджено на засіданні Вченої ради Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» 26 лютого 2025 року (протокол № 8).

Тож актуальність теми дисертації І.М. Кичко зумовлена вищеназваними чинниками нормативного, прикладного та доктринального характеру.

З позиції опонента, дисертантка вдало сформулювала *мету дослідження*, якою є на основі комплексного вивчення підстав, процесуального порядку і правових наслідків визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні, розроблення та формулювання науково обґрунтованих практичних і методичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення кримінального процесуального законодавства України та практику його застосування.

Для досягнення цієї мети чітко виокремлені *завдання*, що відповідають елементам структури роботи: 1) з'ясувати генезу та сучасний стан наукових досліджень допустимості та процедури визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному процесі; 2) здійснити системний аналіз сутності та критеріїв допустимості доказів у кримінальному провадженні; 3) окреслити міжнародні стандарти кримінального процесу, пов'язані з реалізацією концепту «очевидної недопустимості доказів»; 4) охарактеризувати очевидну недопустимість як критерій оцінки доказів у кримінальному провадженні; 5) конкретизувати процесуальний порядок та правові наслідки визнання доказу очевидно недопустимим; 6) визначити особливості унормування процедури визнання доказів недопустимими за

законодавством зарубіжних країн; 7) обґрунтувати перспективи визнання окремих доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні.

Не викликає зауваження й окреслені *об'єкт дослідження*, яким є кримінальні процесуальні відносини, що виникають, розвиваються та припиняються в процесі застосування законодавчих положень, якими врегульовано питання очевидної недопустимості доказів та *предмет дослідження* (визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні). Як вбачається з відповідних положень дисертації, здобувачка володіє методологією наукового пізнання заплутаних проблем теорії та практики юридичної науки.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Більшість наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених і сформульованих у дисертації, є аргументованими, ґрунтуються на широкому використанні як вітчизняних, так і зарубіжних наукових джерел, та на різноманітній емпіричній базі, зібраній здобувачкою.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації, достовірні, оскільки є результатом осмислення авторкою науково-теоретичного надбання вчених у галузі кримінального процесуального права, систематизованих матеріалів офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за період 2019-2024 рр.; результатів вивчення матеріалів 182 кримінальних проваджень, у яких допущено порушення прав людини і основоположних свобод в 2015-2024 рр. у різних регіонах України; узагальнених даних анкетувань 284 респондентів (слідчих - 63; суддів - 82, прокурорів - 68; адвокатів - 71) з м.Києва, Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Київської, Львівської, Рівненської, Харківської, Хмельницької, Чернівецької областей; оглядів судово-слідчої практики; офіційних даних Державної служби статистики України.

Наукова новизна положень дисертації полягає в тому, що вона справді, як це зазначено у вступі до роботи, є спеціальним комплексним дослідженням теоретичних та прикладних аспектів (с. 23).

Основними, найвагомішими і такими, що характеризуються науковою новизною, хоч і не вичерпують її, є такі задекларовані положення:

- розроблено процесуальний порядок визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні, відповідно до якого, за результатами розгляду клопотання про визнання доказів очевидно недопустимими, суд виносить ухвалу, та наведено аргументи щодо відображення його в окремій ст. 89¹ КПК України;

- обґрунтовано доцільність визнання цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників суб'єктами права подання клопотання про визнання доказів очевидно недопустимими в частині щодо цивільного позову;

- розроблено положення щодо виділення таких етапів (стадій) здійснення процедури визнання доказів очевидно недопустимими в судовому порядку, як: ініціювання визнання очевидної недопустимості доказів; розгляд питання про очевидну недопустимість доказів; прийняття рішення про очевидну недопустимість доказів; наслідки визнання доказів недопустимими; оскарження остаточного рішення в порядку п. 2 ч. 1 ст. 409 КПК України;

- наукові положення, які характеризують генезу стану досліджень з оцінки доказів у кримінальному провадженні, а також періодизацію історичних етапів розвитку означеного інституту;

- процесуальний механізм визнання доказів очевидно недопустимими шляхом визначення обов'язку суду ухвалювати відповідне рішення під час судового розгляду (а не тільки в кінцевому рішенні), із обов'язковим обговоренням питання учасниками провадження та належним мотивуванням;

- порядок надання судом учаснику судового розгляду, який звернувся з клопотанням про визнання доказу очевидно недопустимим, часу для підготовки заперечень або спростування доводів протилежної сторони;

Саме вони стали надбанням кримінального процесу загалом та недопустимості доказів, зокрема. Опонент вважає, що ці положення здатні здійснити вплив на удосконалення, насамперед, кримінального процесуального права України та практики його застосування з метою виконання завдань кримінального провадження.

Звичайно, не з усіма науковими положеннями, їх обґрунтуванням, висновками та пропозиціями дисертантки можна беззастережно погодитися. На дискусійності деяких з них буде акцентовано під час аналізу змісту дисертації. Водночас необхідно відзначити глибоке розуміння здобувачкою піднятої нею проблематики, яка багато в чому є визначальною для вітчизняної кримінальної процесуальної доктрини.

Слід зазначити й те, що у тексті дисертації обґрунтована необхідність внесення змін до статей 87 КПК, ч. 2 ст. 92 КПК, 219 КПК, п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України та доповнення КПК новою нормою - ст. 89 КПК України.

Отже, в дисертації, поставлене наукове завдання виконано повністю, здобувачка повною мірою оволоділа методологією наукової діяльності.

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає в тому, що сформульовані і узагальнені в дослідженні положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у:

- законотворчій діяльності - при внесенні змін і доповнень до КПК України та інших нормативно-правових актів щодо забезпечення допустимості доказів у кримінальному провадженні;

- науковій діяльності - для удосконалення методологічних та практичних досліджень в галузі кримінального процесу (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ № 201-нд від 16.12.2024 р.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота здобувачки І. М. Кичко повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі

спеціальності 081 «Право» та напрямкам досліджень відповідно до освітньої програми «Право».

Дисертація є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувана у науковий напрям Право.

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертація І. М. Кичко є результатом самостійних досліджень здобувачки і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів.

Дисертація оформлена відповідно до встановлених нормативних вимог, написана грамотною українською мовою, характерною для наукових досліджень. За своєю структурою дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які охоплюють 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Необхідно констатувати, що архітектоніка і логіка дослідження є вдалимими і загалом достатньо повно відбивають зміст окремих наукових проблем. Обсяг дисертації відповідає встановленим вимогам.

Структура роботи, на погляд опонента, загалом побудована логічно правильно. Авторський підхід виправдано використанням дедуктивного методу розгляду питань - від дослідження генезису нормативних основ та теоретичних уявлень про допустимість доказів у кримінальному процес до визначення проблемних питань та шляхів вдосконалення порядку визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні.

Розділ 1 «Теоретико методологічні засади оцінки доказів з точки зору їх допустимості у кримінальному провадженні» присвячений генезису законодавчого регулювання та наукового дослідження про допустимість доказів у кримінальному процес. Доречно зазначено, що процес становлення процесу формування уявлень держави про можливість

використання тих чи інших фактичних даних у доказуванні, зокрема поглядів на таку ознаку доказів, як допустимість, простежується в аспекті усталеного в науковій літературі підходу до таких основних історико-правових етапів державності, як: 1) Київської Русі; 2) перебування українських земель під владою Литви та Польщі, а також Гетьманщини; 3) дореволюційний (1896-1917 рр.); 4) радянський (1917-1991 рр.); 5) перехідний (1991-2011 рр.); 6) сучасний (2012 рр.- по сьогоднішній день). У кожному з окреслених історичних етапів кримінальне процесуальне законодавство зазнавало змін, зокрема й у частині еволюції такого критерію (властивості) доказів, як їх допустимість. Якісно нового змісту та значення отримала допустимість доказів у праві незалежної України в КПК України 2012 року з урахуванням стандартів, закріплених у міжнародно-правових актах (с. 37-39). Здійснено аналіз дисертаційних та монографічних досліджень із цієї проблематики в сучасній Україні, з позицій інтерпретації науковцями поняття допустимості доказів: як правова категорія і правове поняття; як властивість (ознака) та критерій доказу; як принцип кримінально-процесуального закону, як кримінально-процесуальна характеристика доказу; як інститут кримінально-процесуального права (с.40-48) до віднесення доказу до очевидно недопустимого. Поза увагою авторки не залишається з'ясування сутності та критеріїв допустимості доказів у кримінальному процесі. І. М. Кичко має рацію, що допустимість доказів за своїм змістом є динамічною правовою категорією, властивістю доказів, що визначає придатність фактичних даних для використання у кримінальному процесі як аргументів у доказуванні (с.56) і що детальне дослідження такої властивості доказів як допустимість неможливе без з'ясування її критеріїв, які детально розглядаються (с. 56-74). На завершення цього розділу І. М. Кичко розкриває міжнародні стандарти визнання доказів такими, що відповідають критерію допустимості у кримінальному провадженні. Дисертантка слушно звертає увагу на важливість практики ЄСПЛ для здійснення ефективної доказової діяльності у кримінальному процесі, підтверджуючи це статистикою опитаних слідчих,

прокурорів, суддів та адвокатів та необхідністю розгляду питання впливу практики ЄСПЛ на реалізацію прав та законних інтересів особи з позиції допустимості доказів у кримінальному провадженні (с. 77). На с. 79-105 підкреслено, що інтеграція міжнародно-правових стандартів, вироблених прецедентною практикою ЄСПЛ, є фундаментальною для ефективного функціонування інституту визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні України. Зокрема, визнання очевидно недопустимими доказів, отриманих з порушенням таких засад, як право на справедливий судовий розгляд, законність, верховенство права, рівність перед законом і судом, презумпція невинуватості, а також доктрин «плодів отруйного дерева». Слушно зазначається, що продовжують існувати окремі системні проблеми правозастосування, пов'язані зокрема з суттєвими процесуальними порушеннями прав людини. Дисертантка наводить конкретні приклади основоположних прав та свобод, порушення яких під час досудового розслідування або судового розгляду є критично важливим і може призвести до визнання доказів очевидно недопустимими: забезпечення права на захист, право на недоторканність житла та повагу до приватного і сімейного життя, порушення процедури обшуку, незаконне стеження, несанкціоноване втручання у приватне життя, заборона катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи поводження, засада мови, якою здійснюється кримінальне провадження та розумні строки (с. 104-107).

У розділі 2 «Підстави, процесуальний порядок та правові наслідки визнання доказів очевидно недопустимими в кримінальному процесі» авторкою проаналізовано наукові праці щодо різноманіття підходів до критеріїв (умов), за якими доказ повинен бути визнаний очевидно недопустимим у кримінальному провадженні (с. 111-115). Не викликає заперечення й позиція здобувачки, що недоцільно відображати в положеннях КПК України вичерпний перелік випадків, критеріїв, умов, за яких відповідні докази можуть бути однозначно віднесені до очевидно недопустимих,

оскільки через безперервний розвиток суспільних відносини, неможливо врахувати усі життєві ситуації беззаперечного та, водночас, істотного порушення визначеної КПК України форми отримання доказів у кримінальному провадженні (с. 116).

Опонент погоджується, що очевидно недопустимий доказ у кримінальному провадженні має двоєдину характеристику; 1) істотність порушення права і свободи людини та 2) очевидність його недопустимості для суду, наслідком чого стає неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження в судовому засіданні, якщо таке дослідження було розпочате (ч. 2 ст. 89 КПК України) (с. 117). Це дуже чітке та правильне визначення «очевидно недопустимого доказу». Воно вдало поєднує матеріальний критерій (істотність порушення прав) та процесуальний/формальний (очевидність, що не потребує додаткових дій). Це сильна наукова позиція. Наслідок - «неможливість дослідження такого доказу або припинення його дослідження». Це повністю відповідає ч. 2 ст. 89 КПК України.

Самостійний підрозділ присвячено процесуальному порядку та правовим наслідкам визнання доказу очевидно недопустимим. Дисертантка доводить, що у цьому питанні існує багато неврегульованих моментів, колізій та прогалин у КПК України (наприклад, щодо моменту прийняття рішення, суб'єктів ініціювання, можливості оскарження). Посилання на результати анкетування (77% та 87% респондентів на с. 126) додає аргументації ваги та підтверджує, що виявлені проблеми є не лише теоретичними, а й реальною потребою слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів.

На с. 129-130 І. М. Кичко демонструє глибоке розуміння норми права (ст. 89 КПК України), критично оцінює її застосування на практиці через призму існуючих прогалин, посилається на практичний досвід та наукові джерела, а також підкреслює ключові проблеми, що потребують вирішення. Це свідчить про значний внесок у дослідження теми.

Однозначно підтримую позицію, що рішення про очевидну недопустимість (або відмову) має бути оформлене окремою ухвалою, винесеною після аналізу доказів та виходу до нарадчої кімнати (але до ухвалення кінцевого вироку с. 134-135). Ця позиція є добре обґрунтованою.

Авторка аргументує важливість офіційної, письмової та мотивованої форми клопотань про визнання доказів очевидно недопустимими, а також необхідність їх попереднього надання іншим сторонам для ознайомлення (с. 138-141). Це дисциплінуватиме учасників процесу та забезпечуватиме реалізацію засади змагальності.

Цікавим і доречним видається положення щодо переліку учасників кримінального провадження, які можуть під час судового розгляду подавати клопотання про визнання доказів очевидно недопустимими. Слід підтримати пропозицію дисертантки внести зміни до ч. 3 ст. 89 КГЖ України «Визнання доказів недопустимими» та викласти її у такій редакції: «Сторони кримінального провадження, потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, а також цивільний позивач, цивільний відповідач, їхні представники в частині, що стосується цивільного позову, мають право під час судового розгляду подавати клопотання про визнання доказів очевидно недопустимими» (с. 143). Твердження, що суд зобов'язаний визнавати докази очевидно недопустимими за власною ініціативою, є дуже важливим. Це підкреслює активну правозахисну функцію суду як гаранта законності, а не лише пасивного арбітра між сторонами. Це корелює з засадою верховенства права та обов'язком суду забезпечувати справедливе провадження.

У розділі 3 *«Проблемні питання та шляхи вдосконалення порядку визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні»* акцентовано увагу на зарубіжний досвід визнання доказів недопустимими у кримінальному провадженні. Зазначено, що використання компаративістики особливо важливе, оскільки воно дозволяє вийти за рамки національної правової системи, по новому поглянути, зокрема, на проблему

допустимості доказів з урахуванням сучасних світових тенденцій розвитку права (с. 158-159). Цікавим є те, що дослідження не обмежується лише національним законодавством, а заглиблюється у порівняльний аналіз кримінального процесу країн із системами загального та континентального права. Зокрема, на с. 159-166 здійснено аналіз англійського та американського доказового права, і зроблено висновок, що визнання основними властивостями доказів не допустимість, а їх належність та достовірність.

Під час оцінки допустимості доказу, дисертантка звертає увагу, що в кримінальному процесі інших країн (Франція, ФРН, Іспанія, Португалія, Швейцарія, Італія, Польща) на відміну від українського, часто відсутні жорсткі критерії недопустимості доказів та вичерпні переліки їх видів чи слідчих (розшукових) дій, що створює набагато ширші можливості для реалізації засади змагальності сторін та надає суду значний розсуд в оцінці допустимості доказів (с. 166-177). Всі ці підходи авторка розглядає як перспективні для розвитку вітчизняної кримінальної процесуальної науки та доказового права.

Поза увагою дисертантки не залишилося й питання правил недопустимості доказів за законодавством розвинених країн (с. 177), після чого робиться висновок, що в українському кримінальному процесі процесуальний порядок визнання доказів очевидно недопустимими, потребує певної трансформації з огляду на відсутність критеріїв віднесення доказів до такої категорії, нечіткість окремих формулювань процедурного характеру, що часто ставить під сумнів відновлення, порушених незаконним обмеженням прав громадян, збалансованість процесуальних можливостей учасників кримінального провадження щодо відстоювання своїх процесуальних інтересів (с. 199).

Опонент погоджується, що категорії «очевидно недопустимих» доказів не є суто абстрактними, а виникають з реальних порушень закону. Зокрема, відсутність чітких строків дізнання до повідомлення про підозру у КПК

України, що призводить до «безстроковості» таких проваджень, що не узгоджується із загальними засадами КПК. Дисертантка детально аналізує статті 219 та 298⁵ КПК України, щоб показати, що навіть для проступків існують обмежені строки *після* повідомлення про підозру, і логічно, що строк до повідомлення про підозру, не може бути необмеженим (с.178-181). Наводяться аргументи, що обчислення строків для злочинів, ігнорується для проступків, є дискримінаційним, що суперечить практиці ЄСПЛ. Авторка підняла важливе теоретичне й практичне питання щодо введення строків з моменту внесення відомостей до ЄРДР, що призвело до проблем (відмов у реєстрації, арешту майна без вручення підозри, затягування складних справ). Запропонована повернутися до попередньої редакції ст. 219 КПК України із встановленням 6-місячного строку для проступків до повідомлення про підозру та доповнити ст. 284 КПК України пунктом про обов'язкове закриття провадження, якщо строк сплив і підозра не вручена, та можливістю слідчому судді закривати провадження за клопотанням зацікавленої особи (с. 184).

Звернено увагу, що недотримання особливого порядку повідомлення про підозру адвокатам, зокрема у випадку зупинення ними адвокатської діяльності, що, на думку органів ДР, позбавляє їх спеціальних гарантій. Посилання на ст. 480, 481 КПК України та ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», які вимагають повідомлення про підозру адвокату лише Генеральним прокурором, його заступником або керівником обласної прокуратури. Аргументуєте, що зупинення діяльності не позбавляє статусу адвоката та гарантій, посилаючись на рішення Ради адвокатів України (с. 191-198).

У висновках дисертації здобувачка узагальнила ключові результати дослідження.

Тож, предмет дослідження розкритий І. М. Кичко загалом всебічно і повно, поданий у вигляді авторської наукової концепції, а цінність рукопису полягає у тому, що у ньому розглянута значна кількість проблем, пов'язаних

з визнанням доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні, та сформульовані науково-обґрунтовані й практично затребувані рекомендації щодо їх вирішення. Створене дисертанткою дослідження це не лише вагомий результат, а й напрям для наступних наукових пошуків як у доктрині кримінального процесу, так і у інших галузях українського права. Мета дисертаційного дослідження досягнута, а виокремлені його завдання - виконані.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи

Наукові результати дисертації висвітлені у 4 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України.

Також результати дисертації були апробовані на 4 наукових фахових конференціях.

Наукові результати, описані в дисертаційній роботі, повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Під час вивчення наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивні риси дисертації Кичко Інни Михайлівни, зрозуміло, не виключають творчої дискусії або незгоди з окремими її положеннями. До них, на думку опонента, варто віднести такі:

1. Потребує додаткового обґрунтування позиція авторки щодо віднесення недопустимості доказів в Україні саме до процесуального інституту (стор. 2, 3, 22, 27, 39, 78, 110, 144). Адже розповсюдженим є підхід науковців-процесуалістів, відповідно до якого, інститути поєднують певні норми, що регламентують окремі сфери кримінального провадження, зокрема запобіжні заходи, заходи кримінального провадження, докази і доказування тощо. Отже, питання чи є недопустимість доказів в Україні саме

інститутом, чи радше критерій або умова (властивість), яка застосовується в межах інституту доказів і доказування, є відкритим.

2. Дискусійним є положення про те, що ініціювання питання щодо визнання доказу очевидно недопустимим можливе виключно на стадії судового розгляду, із покладенням обов'язку доведення відповідних обставин на суб'єкта, який подав клопотання (с. 23, с. 48-50, с. 130-132). На стадії досудового розслідування також можуть бути отримані докази, які є очевидно недопустимими. Залишати такі докази до стадії судового розгляду може не лише затягувати процес, але й створювати додаткові перешкоди для сторони захисту. З одного боку, можливість визнання доказів недопустимими під час досудового розслідування за клопотанням сторони або з ініціативи прокурора могла б сприяти ефективності та дотриманню прав. З іншого боку, аргументом «за» може бути те, що «очевидна недопустимість» має бути настільки явною, що не потребує значного дослідження, яке є прерогативою суду. Проте, така «очевидність» може бути предметом суб'єктивного сприйняття.

3. На с. 74 дисертації авторка надає визначення допустимості доказів як процесуальної властивості, яка полягає у відповідності фактичних даних вимогам закону з точки зору форми (належний суб'єкт отримання доказів; отримання доказу з належного джерела; з дотриманням визначеного законом процесуального порядку) та змісту, що забезпечує їх належність та достовірність, а також дотримання прав та свобод фізичних та юридичних осіб. Дискусійним моментом є питання щодо формулювання *«забезпечує їх належність та достовірність»* у традиційному розумінні. У класичній теорії доказового права, допустимість, належність та достовірність розглядаються як окремі, хоча й взаємопов'язані, властивості. Допустимість є умовою для використання доказу, але вона не завжди прямо *«забезпечує»* його належність та достовірність. Доказ може бути допустимим за формою (отриманий законно), але не бути належним (не стосуватися предмету доказування) або не бути достовірним (бути неправдивим). Правильніше

було б сказати, що допустимість є необхідною умовою для подальшої оцінки доказу на предмет належності та достовірності, або що недотримання допустимості може поставити під сумнів належність та достовірність (як у концепції «плодів отруйного дерева»). Цікаво дізнатися позицію авторки з цього питання.

4. Деякі сумніви викликає доцільність доповнення ст. 87 КПК України положенням щодо врахування судом неминучості виявлення доказу незалежно від порушення прав підозрюваного, в результаті чого такий доказ може бути визнаний допустимим. Принцип «неминучості виявлення» є характерним для англо-американської правової системи (зокрема, США), але його імплементація в континентальній системі, до якої належить Україна, викликає значні застереження. Застосування цього принципу може призвести до легалізації доказів, отриманих з істотним порушенням прав людини. Зокрема, якщо доказ був отриманий під тортурами, а потім «виявилось», що його можна було б отримати законним шляхом, це може бути використано для обґрунтування його допустимості. Це суперечить духу та букві багатьох міжнародних конвенцій, ратифікованих Україною, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та прецедентній практиці ЄСПЛ. Як довести, що доказ *неминуче* був би виявлений, якщо його фактично отримали незаконним шляхом? Це може відкрити широке поле для зловживань та суб'єктивного трактування судом. Українське кримінальне процесуальне законодавство значною мірою ґрунтується на принципі «плодів отруйного дерева», що передбачає недопустимість доказів, отриманих з порушенням закону, а також похідних від них доказів. Принцип «неминучості виявлення» є частковим винятком із цього правила, але його застосування має бути надзвичайно обережним і чітко обмеженим, щоб не нівелювати фундаментальні гарантії прав людини.

5. У рубриці «Практичне значення одержаних результатів» дисертації на с. 25-26, окрім слухного акценту на можливості використання обґрунтованих положень і висновків у законотворчій та науковій діяльності,

не відображено їхнє прикладне значення для практичної діяльності учасників кримінального провадження (слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів), для яких питання допустимості доказів є щоденною практичною дилемою та не розкрито потенціал використання здобутих наукових положень в освітньому процесі, а саме під час підготовки та проведення лекційних, семінарських і практичних занять зі студентами та слухачами юридичних спеціальностей. Зазначені аспекти, безумовно, підвищили б рівень практичної цінності дисертації та її вплив на формування фахівців у галузі кримінального процесу.

Звичайно, можна дискутувати з дисертанткою і щодо деяких інших положень її наукового продукту, але навряд чи буде правильно вважати, що саме вони мають бути в основі загальної оцінки цієї праці. Радше навпаки, і ці положення, також піднімають та загострюють градус полеміки, який завжди характеризує ґрунтовне наукове дослідження.

Висловлені опонентом зауваження мають дискусійний характер і, хоча потребують додаткової аргументації з боку дисертантки, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вони, безумовно, створять підґрунтя для плідної наукової дискусії під час захисту дисертаційного дослідження.

Було б нереалістично очікувати, що настільки фундаментальне дослідження для кримінальної процесуальної доктрини міститиме виключно безспірні наукові положення, висновки та їх обґрунтування. Визначальним для оцінки цієї наукової розвідки є те, що переважна більшість її положень сприймаються науковою правовою спільнотою, практикуючими юристами у сфері кримінального провадження та розглядаються правотворцем як підґрунтя для формування нових і вдосконалення чинних норм права.

Висновок про дисертаційну роботу.

Вважаю, що дисертаційна робота здобувачки ступеня доктора філософії Кичко Інни Михайлівни на тему «Визнання доказів очевидно недопустимими у кримінальному провадженні» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є

закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п.6 - 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341 та від 19 травня 2023 року № 502).

Здобувачка Кичко Інна Михайлівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Доцент кафедри кримінального
та кримінального процесуального права
факультету правничих наук
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»,
доктор юридичних наук, доцент

Жанна УДОВЕНКО

М.П.

« 27 » серпня

2025 року